

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΜΑΪΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ατομική και κοινωνική ευθύνη

Η ιστορία του κορονοϊού έφερε στην επικαιρότητα τη λέξη «ευθύνη» στην ατομική και στην κοινωνική της εκδοχή. Λοιμωξιολόγοι και δημοσιογράφοι την έχουν εντάξει στο λεξιλόγιό τους, για να αφυπνίσουν το φιλότιμο και την αυτοπειθαρχία – στοιχεία απαραίτητα για να εφαρμοστούν τα μέτρα που παίρνει η κυβέρνηση για να βγούμε με τις μικρότερες απώλειες από αυτή την περιπέτεια.

Παρότι η πλειονότητα του κόσμου φαίνεται να προσαρμόζεται στη νέα αυτή κατάσταση, στις πρώτες ημέρες υπήρξαν φαινόμενα από πολλούς που αφήφησαν την κρισιμότητα των στιγμών. Καταναλωτική επιδρομή στα σουπερμάρκετ, συγχρωτισμός σε κλειστούς και ανοιχτούς χώρους έδειξαν μια ανωριμότητα των συμπολιτών μας που έβαλαν σε κίνδυνο τη ζωή τους, αλλά και τη ζωή των άλλων.

Έγινε με κάθε τρόπο επίκληση στην ατομική ευθύνη για την πιστή εφαρμογή των μέτρων. Η ευθύνη, όμως, δεν εμφανίζεται ξαφνικά, ούτε κατά παραγγελία. Καλλιεργείται στους πολίτες με την παιδεία, την εφαρμογή δίκαιων νόμων και την καθημερινή πρακτική στις μεταξύ μας σχέσεις και σε αυτές με το κράτος.

Η συναίσθηση του χρέους, οι ηθικές αρχές, αλλά και ο σεβασμός και η αγάπη για τον συνάνθρωπο γεννούν την ευθύνη. Είναι ατομική όταν εκπορεύεται από το άτομο και ασκείται από αυτό. Κινούμενο στο πλαίσιο της νομιμότητας έχει διακηρυγμένα δικαιώματα, αλλά έχει δεσμευτεί και με υποχρεώσεις.

Αν δεν εκδηλωθεί, έρχεται η αδήριτη ανάγκη και επιβάλλεται. Τότε, όμως, δεν μπορούμε να μιλάμε για ευθύνη, αλλά για συμμόρφωση. Γέννημα του φόβου και της τιμωρίας, πολλές φορές υποκριτικά, εμφανίζεται με τον μανδύα της ευθύνης. Η πραγματική όμως ευθύνη εκπορεύεται από ανθρώπους καλοπροαίρετους, αυτοθυσιαστικούς, ευαίσθητους πολίτες και καμιά φορά ήρωες. Σε αυτούς τους ανθρώπους δεν έχει θέση η ανυπακοή για την ανυπακοή, η αδιαφορία, η μαγκιά, ο εγωκεντρισμός, η προβολή και η δημοσιότητα λίγων λεπτών.

Προσωπικότητες με σταθερές αναφορές που δεν επηρεάζονται από τους ανέμους των καιρών, με επίγνωση του εφήμερου και του αιώνιου. Εγγύηση για τους συνανθρώπους του που έρχονται σε επαφή μαζί του, αλλά και στην κοινωνία ολόκληρη.

Στο σημείο ακριβώς αυτό φαίνεται ότι η ατομική ευθύνη δεν είναι και τόσο ατομική, αλλά εμπλέκεται με την κοινωνική, αφού μέσα στην κοινωνία καλλιεργείται, δοκιμάζεται και ασκείται. Την ονομάζουμε κοινωνική, όταν τη συναντούμε σε μεγάλα πληθυσμιακά σύνολα, όταν την

προσδοκούμε από το σύνολο της κοινωνίας. Είναι τότε που οι πολλοί δεν συμμορφώνονται, αλλά στοιχίζονται οικειοθελώς πίσω από έναν υψηλό στόχο, έναν ιερό σκοπό. Τότε η επιτυχία των ενεργειών τους και των σχεδίων τους είναι πλέον η βέβαιη.

Οι κοινωνικοί αρμοί γίνονται πιο σφιχτοί και η αλληλεγγύη γίνεται σχεδόν ψηλαφητή. Το ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο διαπερνά τις διαφορετικότητες, ανοίγει τους ορίζοντες της ευαισθησίας και παίρνει τη μορφή μια μεγάλης αγκαλιάς, έτοιμης να κλείσει μέσα της και να βοηθήσει τον πλησίον, αυτόν τον άγνωστο...

Γιατί πλησίον είμαστε και εμείς οι ίδιοι για τους άλλους. Ακατάλυτοι δεσμοί δημιουργήθηκαν από τότε που ο άνθρωπος άρχισε να ζει σε κοινότητες. Έκανε συμφωνίες, με τους άλλους, έφτιαξε νόμους, καθιέρωσε θεσμούς, ανέπτυξε ήθη και έθιμα και όλα αυτά τα συντήρησε, τα προασπίστηκε, τα διαφύλαξε. Αυτά, όμως, δεν έγιναν άπαξ και τελειώσαμε.

Άλλοτε πάλι τα καταπάτησε, τα αλλοίωσε, τα κακοποίησε. Πολιτικό ζώο ο άνθρωπος έχει και ένστικτα που τον γυρίζουν πίσω. Παρά τις προόδους σε διάφορους τομείς της ζωής του, στα κύτταρά του κρύβονται αισθήματα και αναμνήσεις της πρωτοϊστορίας του. Κι όταν έρθουν στην επιφάνεια αναταράσσουν σχετική ηρεμία που επετεύχθη με τόσο κόπο. Το κοινωνικό συμβόλαιο κοντεύει να αχρηστευθεί.

Όμως αυτή η αναταραχή οφείλεται και σε άλλους λόγους: κοντόφθαλμα συμφέροντα ατόμων και ομάδων, υπερφίαλα σχέδια ηγετών και κάθε είδους φανατισμοί συναποτελούν ένα εκρηκτικό κοκτέιλ που δυναμιτίζει τα θεμέλια της κοινωνίας. Ανεργμάτιστα προσχήματα, ακατάσχετη απληστία, ασυγκράτητη αφροσύνη οδηγούν σε εκρηκτικές καταστάσεις και βάζουν σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή και κάποτε, την ίδια τη ζωή των ανθρώπων.

Τότε είναι που η κοινωνία πρέπει να δράσει συλλογικά, οργανωμένα για να διαφυλάξει όσα πέτυχε με κόπο. Να βάλει κάθε κατεργάρη στον πάγκο του: να τιμωρήσει τον κερδοσκόπο, τον καταπατητή, τον διαδοσία ψευδών ειδήσεων, τον πονηρό, τον τυχοδιώκτη που είναι έτοιμος να εκμεταλλευτεί τη συγκυρία κάνοντας εμπόριο τον φόβο, την αδυναμία, την ανάγκη, τη φτώχεια των συνανθρώπων του.

Αυτές τις ημέρες τα είδαμε όλα αυτά στα σουπερμάρκετ, στα φαρμακεία, στον χωρίς προφύλαξη συγχρωτισμό σε πλατείες και παραλίες. Καιρός να συνέλθουμε. Η κοινωνική ευθύνη δεν αγοράζεται ούτε πωλείται είναι αγαθό που αποκτιέται με καθημερινή άσκηση και όχι ευκαιριακά.

Σωτήρης Στεφανόπουλος, φιλόλογος- συγγραφέας, «Εφημερίδα των συντακτών» 23.03.2020

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η ευθύνη ως αλληλεγγύη

Η ευθύνη γίνεται μια πράξη αλληλεγγύης

Συχνά αντιμετωπίζουμε την έννοια της ευθύνης ως υποχρέωση τήρησης κανόνων, ανάληψης βαρών, εφαρμογής διαδικασιών με σκοπό την αποτροπή αρνητικών εξελίξεων και την αποφυγή ποινών και τιμωριών.

Ένας άλλος τρόπος είναι η έμφαση στον ατομικό χαρακτήρα της ευθύνης, όχι μόνο ως εξατομίκευση της υποχρέωσης και των κυρώσεων, αλλά και ως καθήκον του ατόμου να κάνει

αυτά που πρέπει για να προστατεύσει τον εαυτό του. Στη δεύτερη περίπτωση συχνά η ατομική ευθύνη γίνεται και συνώνυμη της απουσίας συλλογικών φορέων για την προστασία του ατόμου.

Παρότι μέσα στην τρέχουσα συγκυρία της πανδημίας μπορούμε να δούμε και τις δύο αυτές παραλλαγές της έννοιας της ευθύνης, τόσο ως συμμόρφωσης προς αποφυγή κυρώσεων ή αρνητικών επιπτώσεων όσο και ως ατομικής υποχρέωσης, εντούτοις θεωρώ ότι στην πράξη αναζητούμε μια άλλη εκδοχή της ευθύνης.

Αν και σε μεγάλο βαθμό υπόθεση αλλαγής συμπεριφοράς, η ευθύνη όλων μας έχει περισσότερο να κάνει με την ανάγκη να δώσουμε συλλογικά μια μάχη. Δεν πρόκειται απλώς για συμμόρφωση σε κανόνες, μια που απαιτεί ένα βαθμό ενεργητικής συναίνεσης και δράσης που υπερβαίνει τον απλό εξαναγκασμό.

Ούτε πρόκειται μόνο για την εξατομικευμένη προστασία, εφόσον το όποιο ατομικό όφελος εξαρτάται από την καθολική προσαρμογή του τρόπου ζωής και έχει περισσότερο το χαρακτήρα προστασίας των άλλων, του συνόλου.

Σε ένα τέτοιο φόντο, η ευθύνη γίνεται μια πράξη αλληλεγγύης. Αναλαμβάνουμε ουσιαστικά την ευθύνη να είμαστε αλληλέγγυες και αλληλέγγυοι: σε αυτούς που είναι πιο ευάλωτοι, σε αυτούς που δεν θέλουμε να γίνουν θύματα, σε αυτούς που εξαρτώνται και από τη δική μας στάση, συμπεριφορά, εργασία, σε αυτούς από την εργασία και αφοσίωση των οποίων και εμείς εξαρτιόμαστε.

Η ευθύνη παύει έτσι να γίνεται συμμόρφωση και προσαρμογή και γίνεται μια ανώτερη εκδοχή κοινωνικότητας, το ξεπέραςμα της ατομικότητας σε μια μάχη από την οποία δεν περισσεύει κανείς. Και αυτό είναι ένα μάθημα που πρέπει να το κρατήσουμε.

Παναγιώτης Σωτήρης, in.gr , 18-03-2020

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η Κική Δημουλά (1931-2020) ανήκει στη δεύτερη μεταπολεμική γενιά. Η ποίησή της έχει μερικά από τα βασικά γνωρίσματα της ποίησης αυτής της γενιάς: τον έρωτα, την εσωστρέφεια και τον υπαρξιακό προβληματισμό διατυπωμένα με ένα λόγο λιτό και καθημερινό, συχνά ειρωνικό. Η συλλογή «Το τελευταίο σώμα μου» έρχεται σαν απολογισμός, σαν ένα καταστάλαγμα και κοίταγμα προς το παρελθόν, που έχει χαθεί, και το μέλλον, που μένει απόκρυφο. Ο υλικός κόσμος αποτελεί για την Κ.Δ. το έναυσμα που κινητοποιεί τον ψυχικό της κόσμο .

Έμμεση αδράνεια

Ευλογημένο να 'ναι το Εμπόδιο
και τρισευλογημένο.

Δέντρο ισκιερής δικαιολογίας
ότι δεν φταίμ' εμείς,
να βρίσκει δροσερήν αθώωση
ο λιποτάκτης Χειρισμός,
να κολατίζει με το πάσο της

το μεροκαματιάτικο άλλοθι της
η Αλλοτρίωση μας.

Κική Δημουλά, *Το τελευταίο σώμα μου* (1981)

A. «Παρότι η πλειονότητα ...στην κοινωνία ολόκληρη.» Να παρουσιάσετε συνοπτικά σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος (κείμενο 1).

(Μονάδες 15)

B.1 Να επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε τους παρακάτω ισχυρισμούς, σημειώνοντας αντίστοιχα **Σωστό** ή **Λάθος** με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο 1.

α. Η πλειοψηφία των πολιτών στη χώρα μας ανταποκρίθηκε από νωρίς στο κάλεσμα για επίδειξη ατομικής ευθύνης

β. Ευθύνη και συμμόρφωση είναι έννοιες ταυτόσημες.

γ. Η ατομική και κοινωνική ευθύνη συνδέονται μεταξύ τους.

δ. Τα κατώτερα ένστικτα του ανθρώπου δεν είναι ικανά να διαταράξουν την αρμονική κοινωνική συνύπαρξη.

ε. Η κοινή γνώμη οφείλει να καταδικάζει αρνητικά φαινόμενα που απειλούν τη συνοχή της .

(Μονάδες 10)

B.2. Στο κείμενο 1 να εντοπίσετε τρία σημεία όπου διαφαίνεται η ειρωνική διάθεση του αρθρογράφου και να γράψετε με ποια γλωσσική επιλογή εκφράζεται αυτή.

(Μονάδες 9)

B.3. Να δείξετε τη νοηματική σχέση που έχει ο τίτλος του κειμένου 2 με το υπόλοιπο κείμενο.

(Μονάδες 6)

B.4. «Σε ένα τέτοιο φόντο...εξαρτιόμαστε»: Στο παραπάνω απόσπασμα του κειμένου 2:

α. να εντοπίσετε το ασύνδετο σχήμα και να σχολιάσετε τη λειτουργία του.

β. Πόσο σίγουρος παρουσιάζεται ο συγγραφέας; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας κάνοντας αναφορά σε συγκεκριμένους κειμενικούς δείκτες (ρηματικές φράσεις/εγκλίσεις, επιρρηματικές φράσεις, σημεία στίξης)

(Μονάδες 10)

B.5. Να εντοπίσετε ένα απόσπασμα του κειμένου 2 στο οποίο ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί οικείο ύφος; Με ποιο κειμενικό δείκτη επιτυγχάνεται το ύφος αυτό και τι επιδιώκεται με τη χρήση του;

(Μονάδες 5)

Γ. Να γράψετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο για το κείμενο 3. Να απαντήσετε λαμβάνοντας υπόψη τους κειμενικούς δείκτες (τίτλος, γλωσσικές επιλογές, εκφραστικοί τρόποι) σε 150 λέξεις.

(15 μονάδες)

Δ. Ο αρθρογράφος του κειμένου 1 υποστηρίζει ότι «αν δεν εκδηλωθεί (η ευθύνη), έρχεται η αδήριτη ανάγκη και επιβάλλεται. Τότε, όμως, δεν μπορούμε να μιλάμε για ευθύνη, αλλά για συμμόρφωση. Γέννημα του φόβου και της τιμωρίας, πολλές φορές υποκριτικά, εμφανίζεται με τον μανδύα της ευθύνης. Η πραγματική όμως ευθύνη εκπορεύεται από ανθρώπους καλοπροαίρετους, αυτοθυσιαστικούς, ευαίσθητους πολίτες και καμιά φορά ήρωες». Εσείς συμφωνείτε ή διαφωνείτε

με τη θέση αυτή; Να υποστηρίξετε τη γνώμη σας σε ένα κείμενο 300-350 λέξεων, το οποίο θα έχει τη μορφή διαδικτυακής επιστολής προς αυτόν.

(Μονάδες 30)

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα **να μην τα αντιγράψετε** στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα, τα οποία και θα καταστραφούν μετά το πέρας της εξέτασης
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
5. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μια (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ